

"Ik noem Almere Hout liever een wijk voor initiatieven", zegt Duivesteijn. "Een nieuwe wijk is niet klaar bij de oplevering van de laatste woning, dan begint het pas."

"Het is met name in deze tijd erg belangrijk dat duurzaamheid in de bouw de drijfveer is", stelt Adri Duivesteijn.

"Ik denk dat duurzaamheid gemeengoed kan worden onder druk van de eindgebruiker. Dan alleen kan een doorbraak geforceerd worden."

Auteur Wilbert Leistra

duurzaamheid

NIEUWE STIJL

De overheid heeft een voorbeeldfunctie, zeker ook als opdrachtgever. Daarom moet zij de duurzaamheid nieuwe stijl propageren; niet alleen fysieke duurzaamheid van gebouwen, maar ook de inrichting van sociaal duurzame wijken. Hoe? Dat zal blijken tijdens de masterclass 'fysieke en sociale duurzaamheid in de stad'.

Als de term duurzaamheid valt, wordt vrijwel altijd fysieke duurzaamheid bedoeld. Duurzaam omgaan met fossiele grondstoffen, duurzaam bouwen en een duurzame inrichting van een gebouw. Sociale duurzaamheid is echter een nieuw verschijnsel. Dit is duurzaamheid die begint als een wijk is gebouwd of gerenoveerd. Deze duurzaamheid vereist medewerking en initiatief van de eindgebruiker, in dit geval vaak de bewoners van een huis. Hen wordt gevraagd mee te denken en mee te werken aan de inrichting van zo'n sociaal duurzame wijk. Hierdoor kan een nieuwe vorm van wijkontwikkeling ontstaan met als sleuteltermen kleinschaligheid, eigen initiatief en kwaliteit. Het klinkt als een ideaal sprookje, maar deze nieuwe vorm van samenwerking tussen overheid (gemeente), sociaal maatschappelijke opdrachtgever, opdrachtnemer en eindgebruiker (de bewoner) wordt al in praktijk gebracht. En om ervoor te zorgen dat het geen uitzondering maar gemeengoed wordt, heeft SBR een 'zeer zwaar' koppel geformeerd dat de masterclass gaat leiden: beschermheer Adri Duivesteijn (wethouder Ruimtelijke Ordening en Wonen in Almere) en Hans Andersson (oprichter van het adviesbureau AEF 25 jaar managing partner, thans weer zelfstandig adviseur). Beiden putten ze uit hun persoonlijke ervaring om de deelnemers praktisch op weg te helpen.

Almere Principles

"Het is met name in deze tijd erg belangrijk dat duurzaamheid in de bouw de drijfveer is. De crisis leidt tot bezuinigingen, de economie moet draaiende worden gehouden. Het gevaar ligt op de loer om de woningproductie koste wat het kost op gang te

krijgen door te focussen op kwantitatieve productie", waarschuwt Duivesteijn. Deze valkuil gaat volgens hem niet op voor 'zijn' gemeente Almere. "Als leidraad voor alle toekomstige ontwikkelingen in Almere gelden de Almere Principles. Daar staat in dat we moeten blijven investeren in ecologische, sociale en economische duurzaamheid."

Een praktijkvoorbeeld van de toepassing van de Almere Principles is de wijkontwikkeling in Almere Hout Noord. Daar heeft de gemeente, op basis van een competitie, de woningcorporatie Ymere voor geselecteerd. Met deze sociaal maatschappelijke partner wordt een plan ontwikkeld om een sociaal duurzame wijk te bouwen. "Ik noem het liever een wijk voor initiatieven", zegt Duivesteijn. "Een nieuwe wijk is niet klaar bij de oplevering van de laatste woning, dan begint het pas. Dan moet je een vorm van samenwerking organiseren tussen gemeente, corporatie en de gebruikers, de bewoners en ondernemers. Op die manier vindt er goede communicatie plaats tussen de belanghebbende partijen." Maar Duivesteijn gaat nog een stap verder, hij pleit voor eigen initiatief van de uiteindelijke gebruikers. "Als mensen, ondernemers en bijvoorbeeld ook zorgorganisaties zich aan een wijk verbinden, en dan bedoel ik ook op het gebied van beheer en exploitatie, creëer je ook een verschuiving in de aandacht van de ontwikkeling. De focus ligt niet meer op grootschalige projectontwikkeling, maar op een nieuwe, kleinschalige bouweconomie."

Roepende

Is Duivesteijn een roepende in de woestijn? Volgens Andersson nu nog wel, maar hij roemt de Almeerse wethouder om zijn visie.

"Duivesteijn zet de relatie met de eindgebruiker centraal, hij ontwikkelt toekomstige concepten voor de structuur van de stad met zelfbouwconcepten op basis van de opvattingen van bewoners. Ik denk dat duurzaamheid gemeengoed kan worden onder druk van de eindgebruiker. Dan alleen kan een doorbraak geforceerd worden." Duurzaamheid moet volgens Andersson in de brede betekenis worden bekeken. "In de utiliteitsbouw gaat het vaak om een enkel gebouw.. Dat ene gebouw kun je zo duurzaam aanpakken als je wilt, maar het haalt pas echt iets uit als je het hele gebied erbij betreft. Dan valt er pas echt winst te behalen." Andersson heeft het nu over duurzaamheid op micro- en mesoniveau, maar op macroniveau is ook voldoende duurzaamheid te bereiken. "Dan heb ik het over de gebiedsontwikkeling. Een groot kantoorgebouw waar veel mensen werken, zorgt voor een verkeerstoever. Transport en mobiliteit maken een belangrijk onderdeel uit van waar duurzaamheid mee wordt behaald. Uiteindelijk zijn de kwaliteit van de leefomgeving en de dynamiek in een wijk bepalend voor sociale duurzaamheid".

Visie

Andersson is geen vreemde in de wereld van de bouw. Hij is voorzitter van de Raad van Commissarissen van de Alliantie, één van de grootste woningcorporaties in ons land, maar ook van de Raad van Toezicht van het Nederlands Architectuurinstituut. Mede hierdoor heeft hij een visie op wonen ontwikkeld. "In Nederland zijn we erg gericht op grondgebonden woningen met tuintjes. Maar waarom niet meer denken richting appartementen. Stedebouwkundige kwaliteit is ook gebaat met de kwaliteit van de appartementen. Dit geldt voor Central Park in New York of de typische gebouwen van Chicago, maar ook voor de ontwikkelingen in Parijs of voor Amsterdam-Zuid. Zulke appartementengebouwen zijn gemakkelijker duurzaam te sturen en voldoen ook aan de behoeften van allerlei segmenten op de woningmarkt. In de Spaanse steden kan het wel, waarom niet in Nederland. Aan de voorkant heb je stedenbouw kundige denkers nodig en politieke durfals als Duivesteijn om dit soort ontwikkelingen ook in Nederland te realiseren" verklaart Andersson. Die durf blijkt uit de hoogbouwplannen die in Almere op stapel staan. Het is een antwoord van onder andere Duivesteijn als wethouder om de gemeente aan de ene kant aantrekkelijker te

maken, maar om ook duurzaamheid op gang te trekken. "Dat is een ontwikkelproces", verklaart Duivesteijn. "De term duurzaamheid is toe aan een herideologisering. Het raakt namelijk iedereen, iedereen moet dus van de onomkeerbaarheid doordrongen zijn. Duurzaamheid is bovendien veel meer dan alleen fysiek, het gaat om ecologische, sociale en economische duurzaamheid. Het principe van Cradle-to-Cradle (C2C) biedt daarbinnen zeer concrete handvatten om duurzaamheid als een ontwerpogave te zien. Als je als uitgangspunt bij een ontwerp 'afval is voedsel' hanteert, of dat nu een schoen, een stoel, een gebouw of een stad betreft, dan wordt duurzaamheid ineens heel concreet. Hoe kun je in je eigen werk duurzaamheid als rode draad hanteren? Dat heeft te maken met het vermogen om je iedere keer weer af te vragen of datgene wat je doet duurzaam of C2C is."

Masterclass

Letterlijk en figuurlijk kijken naar wat duurzaamheid is. Dat is het tijp van de sluier die Duivesteijn oplicht als antwoord op de vraag hoe de inhoud van de masterclass eruit komt te zien. "Wat zijn de ideologische drijfveren om duurzaamheid als rode draad in je handelen te verankeren, op alle niveaus in de organisatie. We gaan inhoudelijk dit gesprek aan met de deelnemers en we gaan samen met ze op zoek naar de benodigde instrumenten", verklaart de beschermheer. De themaprofessional voegt toe: "Die kennis passen we bijvoorbeeld toe in een praktijkcase. Bijvoorbeeld het nieuwe stadskantoor van Rotterdam. Centraal daarbij staat de vraag 'hoe wordt in de praktijk bereikt dat het nieuwe stadskantoor gaat voldoen aan de nieuwste inzichten van fysieke en sociale duurzaamheid?'. Dit doen we onder andere door de inhoud van het programma van eisen te analyseren, na te gaan hoe dit programma tot stand is gekomen. We verplaatsen ons in de rol van de opdrachtgever en maken een keuze uit een aantal architectencombinaties. Per deelnemersteam worden het programma van eisen en de ingediende plannen geanalyseerd en wordt een presentatie van de bevindingen gegeven. Hetzelfde doen we voor een (duurzame) nieuwbouwwijk en de complexe opgave van (duurzame) herstructurering van een bestaande wijk. Zo worden de nieuwste theoretische inzichten gecombineerd met de harde praktijk. Wat is wel en niet haalbaar en welk talent van de deelnemers uit de bouw is daarvoor nodig".